

der, den kristne tros opståen samt syntesen mellem de to størrelser er de ganske traditionelle rubrikker som dokumentationen samles under, medens læseren i den historio-grafiske afdeling føres fra Gibbon over Nietzsche og Kautsky, Troeltsch og Jung til Toynbee. I virkeligheden ligger der en særdeles original indsats i udvalg, tilrettelæggelse og kommentar – ikke mindst præsentationen af Toynbee og hans kritikere i denne sammenhæng forekommer betydningsfuld for forståelsen, både af denne filosofiske historiker og af hele det opstillede problem. Bogen er derfor anbefalelsesværdig til meget mere end undervisningsbrug.

Torben Damsholt

Marcia L. Colish: The Mirror of Language. A Study in the Medieval Theory of Knowledge. Yale Historical Publications, Miscellany 88. New Haven & London: Yale University Press, 1968.

Bogens ambitiøse program er at underbygge den almene påstand, at Middelalderen tænkte i symboler, med en nærmere analyse af, hvad Middelalderen tænkte om symboler. Det konstateres, at visse træk er fælles for al middelalderlig diskussion af emnet: først og fremmest overbevisningen om, at der findes en åndelig verden, som går forud for den materielle verden, som dog ligner den åndelige verden i en vis udstrækning. Dernæst en forestilling om, at empirisk erkendbare tegn kan lede til en sand erkendelse af den åndelige virkelighed. Endelig en særlig understregning af ordenes og sprogets betydning i denne sammenhæng. Colish vælger dernæst at exemplificere fire udformninger af denne fælles opfattelse: Augustin, der tager sit udgangspunkt i retorikken, Anselm, der vælger grammatikken, Thomas Aquinas med logikken og Dante med poetikken. På trods af at dette almene skema ikke er ganske tilfredsstillende indeholder Colish's analyser ofte interessante enkeltheder. Generelt gælder det dog, at refleksionsniveauet slet ikke modsvarer undertitlen, der taler om erkendelsesteori. Den kritiske strømning i Middelalderens tankegang udelades ganske og analysen er over store sammenhænge blot parafraserende. De behandlede tekster udviser ofte en større præcision og sofistikation, end omtalen lader formode. Med dette forbehold kan bogen dog anbefales som en første indføring i Middelalderens opfattelse af symboler.

Jan Pinborg

Gardiner, F. C.: The Pilgrimage of Desire. A study of Theme and Genre in Medieval Literature. Leiden 1971. 161 s.

Med sin bog »The Pilgrimage of Desire« fortsætter F. C. Gardiner sit arbejde med det middelalderlige drama, emnet for hans disputats »The Medieval Pilgrim Plays« fra 1965. Anledningen til at tage emnet op igen er Gardiners undren over at de kirkespil, der havde Emmausvandringen fra Lukasevangeliet som indhold, i titlerne refererer til »perigrini«, og at disse spil indledes med salmen, »Jesu, nostra redemptio«. Hvorledes skal kombinationen: Pilgrimme og Emmausfærd forklares? Gardiner finder forklaringen i det han kalder »the Gregorian Pattern«. Gregor den Store lagde med sin påskeprædiken grunden til en opfattelse af Emmausvandringen som en pilgrimsgang og således udtryk for den centrale kristne opfattelse af livet her på jorden som en vandring gennem »a land of exile«, foretaget i længsel mod det himmelske hjem, patria.

I bogens fire kapitler viser Gardiner, hvordan kommentarlitteraturen (kap. I), med Beda især, bygger videre på Gregors opfattelse og påviser hvorledes en anden middelalderlig genre, nemlig brevet (kap. II) er gennemsyret af samme idé. I dette kapitel er det især Alcuin og Anselms breve, der analyseres, og specielt disses venskabsbreve. Med stor indføling tolker Gardiner dette særlige genrestykkets udtryk for længsel efter vennen, og parallelliserer venskabsbrevet, hvor ven mødes med ven trods fysisk adskillelse,